

Raskaudenkeskeytys

Evl Essi Nuutinen
Sairaala Nova

Taustaa

- Lakimuutos 1.9.2023
- Käypä Hoito –suositus päivittyi 6.11.2024

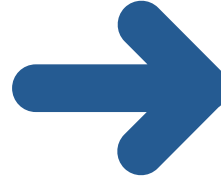
- Suomessa tehtiin v. 2023 8300 raskaudenkeskeytystä
 - 7,1/1000 15-49-vuotiaista naisista
 - Raskauden keskeytyksien määrä pysynyt 2000-luvulla melko vakaana
 - Eniten keskeytyksiä 20-24-vuotiaille
 - 99,1% (2023) raskaudenkeskeytyksistä lääkkeellisesti (v.2010 89% ja v.2000 11%)
 - 92% raskaudenkeskeytyksistä \leq rv 12+0 ja 77,5% \leq rv. 9+0
 - Ennen keskeytystä 42,7% ei mitään ehkäisyä ja 43,8% kondomi

Taustaa

- LAKI RASKAUDEN KESKEYTTÄMISESTÄ UUDISTUI 1.9.2023
 - Laki yksinkertaistaa raskaudenkeskeytyksen saantia ja mahdollistaa asioinnin yhdessä hoitoyksikössä
 - Vaatimus sairaalahoidosta/erikoissairaanhoidosta on poistunut.
 - Raskaana olevan ei tarvitse esittää pyynnölleen mitään perustetta rv 12+0 asti
- Yksityisen terveydenhuollon toimipisteet ja yksityisen sektorin lääkärit eivät tarvitse erillistä Valviran lupaa raskaudenkeskeytyksen suorittamiseen.
- Lain mukaan henkilölle, jolle on tehty raskaudenkeskeytys, on annettava ehkäisyneuvontaa.

Lainsäädäntö

- Raskaus voidaan keskeyttää raskaana olevan pyynnöstä raskausviikkoon 12+0 asti
- Raskausviikoilla 12+1–20+0
 - Valviran luvalla, kun hakemuksen perusteeksi esitetään yksi tai useampia laissa säädetyistä keskeyttämisperusteista
- Jos perusteena on todettu sikiövaurio tai epämuodostuma, voi raskauden keskeyttää Valviran luvalla raskausviikkoon 24+0 asti

Lomake	Tarkoitus
AB 1	<ul style="list-style-type: none">• Täytetään aina, kokoa keskeiset taustatiedot ja raskauden keston selkeästi.• Toimii hakemuksena Valviralle sen päätöstä edellyttävissä asioissa.
AB 2	<ul style="list-style-type: none">• Selvitys henkilön ja hänen perheensä elämänoloista liitetään lomakkeeseen AB 1 silloin, kun<ul style="list-style-type: none">◦ Valviralta haetaan keskeyttämis lupaa huomattavan rasituksen perusteella (sosiaalisella perusteella raskausviikosta 12+1 alkaen) tai◦ lausunnonantajalääkäri, suorittajalääkäri tai hakija pyytää lisäselvitystä Valviralta lääketieteellisin syin tehtävässä keskeytyksessä.
AB 3	<ul style="list-style-type: none">• Liitetään lomakkeeseen AB 1 raskausviikosta 12+1 alkaen silloin, kun keskeyttämistä haetaan sikiöön liittyvällä perusteella.
AB 4	<ul style="list-style-type: none">• Ilmoitus suoritetusta keskeyttämisestä tehdään THL:n raskaudenkeskeyttämisrekisteriin yhden kuukauden kuluessa.
Valvira	<ul style="list-style-type: none">• Raskaus on kestänyt vähintään 12+1 ja enintään 20+0 viikkoa, ja<ul style="list-style-type: none">◦ lapsen synnyttäminen ja hoito olisivat hakijalle hänen elämänolonsa vuoksi huomattava rasitus◦ raskaus on alkanut raskauksesta (rikosperuste¹)◦ jommankumman tai kummankin vanhemman sairaus tms. rajoittaa vakavasti heidän kykyään hoitaa lasta◦ hakija on raskauden alkaessa<ul style="list-style-type: none">▪ alle 17-vuotias▪ täyttänyt 40 vuotta▪ synnyttänyt neljä lasta◦ on syytä otaksua, että lapsella olisi tai lapselle kehittyisi vaikea sairaus tai ruumiinvika ja raskaus on kestänyt enintään 20+0 viikkoa (sikiöperuste).◦ luotettavalla tutkimuksella on todettu vaikea sikiön sairaus tai rakenteellinen poikkeavuus, ja raskaus on kestänyt enintään 24+0 viikkoa (sikiöperuste).

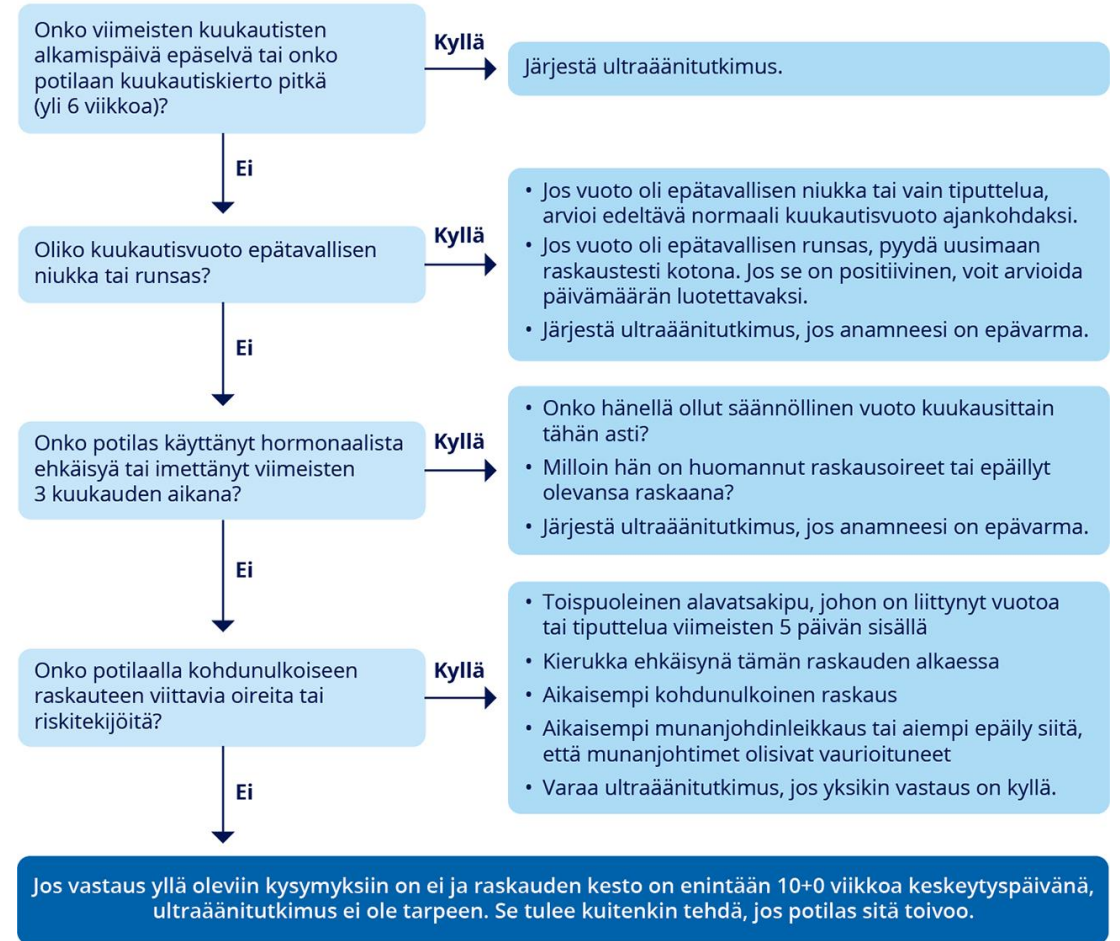
Lainsäädäntö

- Alaikäinen potilas
 - Jos alle 18-vuotias nuori on terveydenhuollon ammattihenkilön arvion perusteella kykeneväinen esittämään pätevän pyynnön raskauden keskeyttämiseen, vanhemmille tai muille edunvalvojille ei saa ilmoittaa raskauden keskeyttämisestä ilman potilaan lupaa
 - Arvio lastensuojeluilmoituksen tarpeesta?
 - Jos on syytä epäillä, että alaikäinen nuori on joutunut seksuaalirikoksen uhriksi, on tehtävä ilmoitus poliisille (lastensuojelulaki).
- Raskauden keskeyttämistä koskevan luvan hakijana ulkomaalainen rinnastetaan Suomen kansalaiseen.
 - Lupa myönnetään samoja perusteita ja menettelytapoja noudattaen kuin Suomen kansalaiselle

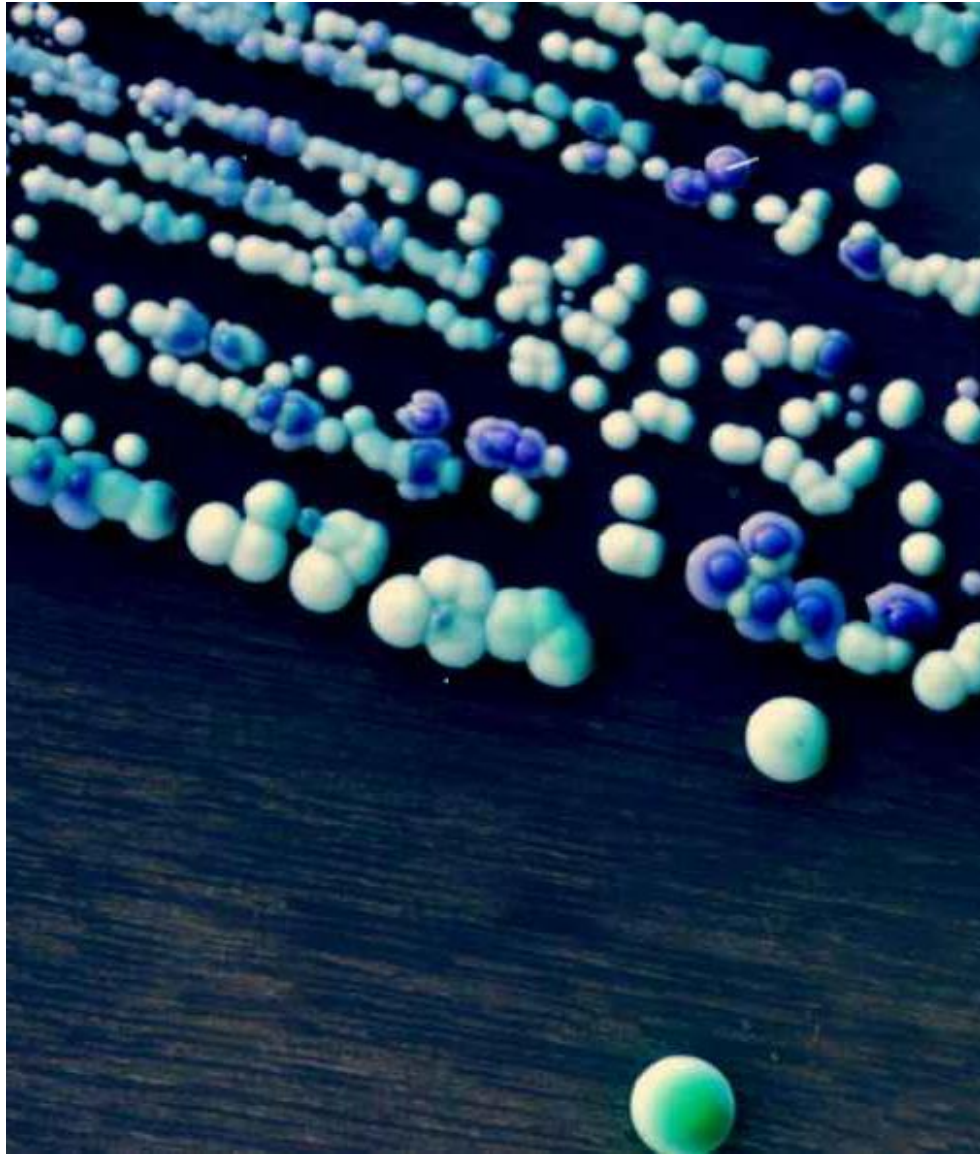
Hoidon järjestäminen

- Keskeytys tehdään avoterveydenhuollossa tai erikoissairaanhoidossa alueellisen käytännön mukaisesti
- Rutiinimaista ultraäänitutkimusta ei tarvita, jos:
 - Raskauden kesto on enintään 10+0 viikkoa
 - Raskauden kesto voidaan määrittää luotettavasti kuukautisten perusteella
- Ultraääni tarpeen, jos:
 - Raskauden kesto on epäselvä
 - Kierron pituus on epäselvä tai pitkä (yli 6 viikkoa)
 - Käytössä on hormonaalinen ehkäisy, hormonikierukka tai kuparikierukka
 - Raskauden keston arvioidaan olevan yli 10+0 viikkoa
 - Kohdunulkoiseen raskauteen viittaavia oireita tai kohdunulkoiseen raskauteen altistavia tekijöitä
 - Potilas toivoo ultraäänitutkimusta.

Ultraäänitutkimuksen tarpeen arviointi ennen raskaudenkeskeytystä

Ensimmäisen raskauskolmanneksen raskaudenkeskeytystä ilman ultraäänitutkimusta voidaan tarjota, jos raskauden kesto on enintään 10+0 viikkoa ja kysymysten perusteella ei herää epäilyä raskauden kestosta. Kohdunulkoisen raskauden oireet ja riskitekijät tulee myös sulkea pois.

Tutkimukset

- KLAMYDIA JA TIPPURI SEULONTA KAIKILLE
 - Tarjoa matalalla kynnyksellä myös muiden sukupuolitautilien testausta
- Verikokeita ei rutiinisti tarvita \leq rv 10+0
 - Rutiininomaisesta Rh-profylaksiaa \leq rv 10+0 ei tarvita
 - Ensimmäisen raskauskolmanneksen aikana tehtävän raskaudenkeskeytyksen yhteydessä sikiöstä äitiin siirtyvä punasolumäärä on ilmeisesti merkittävästi pienempi kuin immunisaatioon tarvittava.
- Verikokeet (Hb ja veriryhmä) tarvittaessa jos:
 - Rv \geq 10+1 (Rh-profylaksia)
 - Tiedossa oleva verenvuototaipumus (e.g. Von Willebrandin tauti)
 - Verenvuodolle altistava lääkitys
 - Varaudutaan mahdolliseen verensiirtoon
- Gynekologinen tutkimus jos emätintulehdus oireita (+ hoito)

Raskaudenkeskeytysmenetelmät

Komplikaatio	Lääkkeellinen hoito	Kirurginen hoito (raskausviikkoon 12+0 asti)
Epäonnistunut hoito, jatkuva raskaus	< 1 %	1 %, riski suurempi, jos raskauden kesto < 7+0 viikkoa
Epätäydellinen hoito (residua)	raskauden kesto < 8 viikkoa: 3–4 % raskauden kesto < 14 viikkoa: 7 % raskauden kesto > 14 viikkoa: 13 %	3,5 %
Kohtutulehdus	< 1 %	1 %
Runsas verensiirtoa vaativa vuoto	raskauden kesto < 20 viikkoa: 0,1–0,2 % raskauden kesto > 20 viikkoa: 0,4 %	0,1 %
Instrumentaation aiheuttama kohdunkaulan vaurio	-	1 %
Kohtuperforaatio	-	0,1 %
Kohturuptuura	2. raskauskolmannes, kohtuarpi altistena: 0,1 %	-

• Lääkkeellinen hoito

- Mifepristonin ja misoprostolin yhdistelmä kotona tai osastolla
- Rv. 4 – 20+0 – 24+0
 - Jos ei epäillä kohdunulkoista raskautta, raskaus voidaan keskeyttää lääkkeellisesti jopa 4.–5. raskausviikolla
 - HCG kontrolli ennen keskeytystä (mifepriston) ja 1vk raskaudenkeskeytyksen jälkeen
 - hCG-arvon tulee olla pienentynyt 80 % lähtöarvosta

• Kirurginen hoito

- Rv. 7+0–12+0
- Imutyhjennys, joko nukutuksessa leikkaussalissa tai paikallispuudutuksessa poliklinisesti.
- Polikliininen MVA (manual vacuum aspiration)

Lääkkeellinen raskauden keskeytys

Kotona:

- $Rv \leq 10+0$
- Aikuista seuraa saatavilla kotiin
- Ei tiedossa olevia riskitekijöitä

Osastolla:

- $Rv \geq 10+1$
- Alaikäinen
- Kielimuuri
- Verenvuototaipumus tai verenohennuslääkitys
- Merkittävä sydänsairaus
- Systeminen glukokortikoidihoito tai huonossa hoitotasapainossa oleva astma
- Epäily seksuaalirikoksesta (raskausmateriaali säilytetään jatkotutkimuksia varten)
- Potilaan toive

Kontraindikaatit:

- Kohdunulkoinen raskaus/epäily

Lääkkeellinen raskaudenkeskeytys (ad rv 12+0)

• Pvä 1. Poliklinikkakäynti

- Keskeytys alkaa, kun annetaan mifepristoni (Mifegyne®) 200 mg p.o. valvotusti poliklinikalla
- AB1-lomakkeen allekirjoitus
 - Tarkista henkilöllisyys!
- Kirjalliset ohjeet raskauden keskeytyksestä ja hoitavan yksikön yhteystiedot
- Kipulääkeresepit valmiiksi
- Ehkäisy
- Psykososiaalisen tuen tarpeen arvio
- Sairasloman kirjoitus (1-3vrk)
 - Aloitetaan usein misoprostolien aloituspäivästä
- Raskaustesti mukaan kontrollina potilaalle

• Pvä 3. Misoprostolilääkkeiden aloitus

- Tehokkain kun mifepristoni annettu 36-48h aiemmin
 - Antoväli voi olla 1-3vrk ilman että kliininen teho kärsii
- Misoprostolin (0,2 mg, 4 tablettia) laittaminen emättimeen tai kielen alle valittuna hoitopäivänä
 - Ei vuotoa? -> emättimeen
 - Vuotoa? -> kielen alle
- Osastolla: Ellei vuoto ala niin misoprostoli voidaan uusia samana päivänä 0,4mg 3-4h välein max 5krt

• (Pvä 4.)

- Ei vuotoa/vuoto niukkaa
 - Osastolla keskeytystä voidaan tarvittaessa jatkaa misoprostoleilla seuraavana päivänä
- Mikäli vuoto ei ole alkanut 3 vrk sisään, ohjataan ottamaan yhteyttä hoitavaan yksikköön

Lääkkeellinen raskaudenkeskeytys

- Kivunhoito
 - Kipulääkkeet ½-1h ennen misoprostolien aloitusta
 - Burana 600-800mg x1-3
 - Panadol 1g x 1-3
 - Tarvittaessa heikko opioidi
 - esim. tramadol 50 mg x 1–2 tai panacod 500/30 mg x 1–2.
 - Osastolla tarvittaessa oxanest (im).
- Pahoinvointilääkitys tarvittaessa
 - Ondansetroni, metoklopramidi
- Dostinex[®] (maidon eritystä estämään)
 - Ei tarvitse ennen Rv 15+0

Raskaudenkeskeytyksen jälkeen

- Jälkivuoto keskimäärin 2-3 vk
- Raskaustesti virtsasta ((2)-5vk kuluttua)
- Luotettava raskauden ehkäisy on syytä aloittaa heti keskeytyksen jälkeen:
 - Hormonaalisen ehkäisyn (po., kapseli) aloitus keskeytyksen yhteydessä
 - Kierukka voidaan asettaa kun raskauden keskeytyminen varmistettua
 - Keskeytyksen jälkeen ovulaatio palaa nopeasti (ensimmäisessä kierrossa keskeytyksen jälkeen 89-90%)
- Keskeytyksen jälkeen ensimmäinen kuukautisvuoto alkaa yleensä 4–7 viikon kuluessa
 - Vuoto voi olla normaalia kuukautisvuotoa runsaampaa

Komplikaatiot ja pitkäaikaisvaikutukset

Komplikaatio	Lääkkeellinen hoito	Kirurginen hoito (raskausviikkoon 12+0 asti)
Epäonnistunut hoito, jatkuva raskaus	< 1 %	1 %, riski suurempi, jos raskauden kesto < 7+0 viikkoa
Epätäydellinen hoito (residua)	raskauden kesto < 8 viikkoa: 3–4 % raskauden kesto < 14 viikkoa: 7 % raskauden kesto > 14 viikkoa: 13 %	3,5 %
Kohtutulehdus	< 1 %	1 %
Runsas verensiirtoa vaativa vuoto	raskauden kesto < 20 viikkoa: 0,1–0,2 % raskauden kesto > 20 viikkoa: 0,4 %	0,1 %
Instrumentaation aiheuttama kohdunkaulan vaurio	-	1 %
Kohtuperforaatio	-	0,1 %
Kohturuptuura	2. raskauskolmannes, kohtuarpi altistena: 0,1 %	-

- Laillinen raskaudenkeskeytys on turvallinen toimenpide ja vakavia haittatapahtumia vähän
 - Raskaus jatkuu alle 1 %:ssa tapauksista
- Ilman komplikaatioita sujunut raskaudenkeskeytys ei heikennä hedelmällisyyttä eikä suurena keskenmenon tai kohdunulkoisen raskauden riskiä
- Residua:
 - 3-4 – 7% Rv. < 8+0 – 14+0
 - HCG + jälkitarkastuksessa ja/tai jälkivuoto kestää > 4-6vk.
 - → UÄ tutkimus

Lähteet

- Käypä Hoito (6.11.2024)
 - <https://www.kaypahoito.fi/hoi27050>
- Keski-Suomen hyvinvointialue Sampo-ohje: Raskauden keskeytys
- <https://thl.fi/tilastot-ja-data/ohjeet-tietojen-toimittamiseen/raskaudenkeskeyttaminen/ab-st-lomakkeet-uudistuvat>
- Kuvat:
 - <https://www.kaypahoito.fi/hoi27050>
 - <https://www.netlaakari.fi/sukupuolitaudit/klamydia/artikkelit/klamydia/>

Kiitos

www.hyvaks.fi
#hyvaks #hyväarkikaikille